

HƯỚNG DẪN CÁN BỘ QUẢN LÝ GIÁO DỤC CÁC CẤP TẠI ĐỊA PHƯƠNG THỰC HIỆN NGHIÊN CỨU THỰC HÀNH GIÁO DỤC SONG NGỮ

ThS. NGUYỄN NHƯ SANG
Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam

1. Đặt vấn đề

Nghiên cứu thực hành Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ gồm hai bộ phận cơ bản là: "*Nghiên cứu thực hành*" và "*Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ*". Hai bộ phận này có tính độc lập tương đối song lại có quan hệ mật thiết với nhau. Nghiên cứu thực hành giúp cho Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ đạt hiệu quả cao nhất, ngược lại Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ là môi trường để nghiên cứu thực hành tồn tại.

Nghiên cứu thực hành gồm 2 thành tố cơ bản: Thực hành (thay đổi) và nghiên cứu (tìm hiểu). Hai thành tố này diễn ra cùng một lúc. Mục tiêu chính của nghiên cứu là nhằm hiểu biết tốt hơn về vấn đề cần giải quyết và đưa ra các biện pháp giải quyết phù hợp. Còn mục tiêu chính của thực hành là nhằm tạo ra sự thay đổi (là yếu tố ưu tiên và cái cần đạt của nghiên cứu). Cán bộ quản lý các cấp ở 3 tỉnh (Lào Cai, Trà Vinh và Gia Lai) thực hiện Chương trình Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ cần được hướng dẫn một cách cụ thể về nghiên cứu thực hành.

2. Quy trình thực hiện nghiên cứu thực hành đối với cán bộ quản lý ở địa phương

Trên cơ sở của mô hình Deakin, các bước thực hiện nhiệm vụ nghiên cứu thực hành đối với cán bộ quản lý các cấp ở địa phương được cụ thể hóa theo 5 bước sau: Nhận diện vấn đề nghiên cứu; Xây dựng kế hoạch nghiên cứu; Thực hiện kế hoạch nghiên cứu; Quan sát; Giám sát và đánh giá.

3. Cách thức thực hiện nghiên cứu thực hành

Cách thức thực hiện nghiên cứu thực hành trong Chương trình Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ đối với cán bộ quản lý ở địa phương theo quy trình 5 bước sau đây:

Bước 1: Nhận diện vấn đề nghiên cứu

Đây là bước khởi đầu của một quy trình nghiên cứu thực hành. Người quản lý thực hiện bước này thông qua các chức năng sau:

Chức năng Kế hoạch hóa

Khi xây dựng kế hoạch, người cán bộ quản lý có thể nhận diện được các vấn đề nghiên cứu trong phạm vi quản lý của mình thông qua các hoạt động:

- Đánh giá thực trạng đội ngũ giáo viên của nhà trường về năng lực chuyên môn: Kiến thức, phương pháp giảng dạy, các kĩ năng (nghe, nói, đọc, viết),...;
- Đánh giá những thuận lợi, khó khăn về tình hình cơ sở vật chất và thiết bị dạy học của nhà trường;
- Đánh giá nhận thức của cộng đồng và phụ

huynh học sinh đã thực sự tin tưởng vào chương trình chưa? Dự đoán những thuận lợi, khó khăn trong việc phối hợp giữa nhà trường với gia đình học sinh;

- Dự đoán chiều hướng phát triển về các chỉ tiêu cần có trong kế hoạch (sự phát triển về số lượng, chất lượng...).

Chức năng Tổ chức

Thực hiện chức năng tổ chức trong nghiên cứu thực hành, cán bộ quản lý thông qua việc sử dụng các nguồn lực hiện có:

- *Cơ sở vật chất* (trường lớp, thư viện, thiết bị và đồ dùng dạy học, ...);

- *Năng lực đội ngũ giáo viên* (năng lực ngôn ngữ, chuyên môn, ...).

Chức năng Chỉ đạo

Chỉ đạo là phương thức tác động của chủ thể quản lý tới đối tượng quản lý nhằm điều khiển tổ chức vận hành theo đúng kế hoạch để đạt được mục đích, mục tiêu đề ra. Chương trình Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ là chương trình thử nghiệm nên cán bộ quản lý các cấp cần đặc biệt chú trọng quản lý, chỉ đạo hoạt động dạy học và bồi dưỡng giáo viên. Cán bộ quản lý thực hiện nghiên cứu thực hành thông qua các hoạt động sau:

- *Tổ chức dự giờ, thăm lớp*: Hỗ trợ giáo viên tháo gỡ những khó khăn về nội dung, tài liệu và phương pháp dạy học;

- *Phối hợp với chuyên gia trung ương*: Bàn giải pháp thực hiện những vấn đề còn tồn tại của giáo viên trong các đợt hỗ trợ kĩ thuật;

- *Kiểm tra hồ sơ của giáo viên*: Hỗ trợ giáo viên giải quyết những khó khăn tại chỗ khi thực hiện nhiệm vụ dạy học;

- *Tổ chức hợp lí hình thức sinh hoạt chuyên môn*: Xây dựng kế hoạch cụ thể cho nội dung sinh hoạt chuyên môn hàng tuần/tháng cho nhóm giáo viên dạy thử nghiệm;

- *Tổ chức một số chuyên đề để bồi dưỡng giáo viên*: Xây dựng môi trường song ngữ; Làm đồ dùng dạy học mang bản sắc văn hóa dân tộc bằng nguyên vật liệu rẻ tiền, dễ kiếm ở địa phương; Sự tham gia hỗ trợ của cha mẹ và cộng đồng vào việc học tập của con em,...

Chức năng Kiểm tra

Thực hiện nghiên cứu thực hành thông qua các hoạt động:

Tổ chức đánh giá việc thực hiện chương trình

- Giám sát, thu thập thông tin về các hoạt động của Chương trình Giáo dục song ngữ tại trường;

- Tổ chức và tham gia đánh giá về chương trình, tài liệu, sách giáo khoa sau mỗi năm học;
- Tổ chức đánh giá kết quả học tập của học sinh theo quy định của ngành và của chương trình thử nghiệm;
- Tổ chức đánh giá kết quả thực hiện chương trình thử nghiệm tại địa phương (những việc đã làm tốt và những việc còn tồn tại cần khắc phục).

Ghi chép số nghiên cứu thực hành về quá trình triển khai thực hiện, quản lí giám sát việc thực hiện chương trình:

- Tập trung vào những khó khăn vướng mắc cụ thể của giáo viên được phát hiện qua hoạt động kiểm tra hồ sơ, dự giờ thăm lớp hoặc do chính giáo viên nêu ra. Cán bộ quản lí vừa tìm hiểu nguyên nhân và thực hiện các biện pháp hỗ trợ, đồng thời theo dõi hiệu quả của các tác động;
- Hướng dẫn giáo viên ghi chép lại những trường hợp học sinh đặc biệt (về khả năng đọc, viết và tính toán,...) để có biện pháp hướng dẫn chỉ đạo giáo viên một cách kịp thời;
- Ghi chép về tình hình ủng hộ của địa phương và cộng đồng; kế hoạch hoạt động và biện pháp tác động để cộng đồng hiểu chương trình và ủng hộ;
- Xây dựng tư liệu Chương trình giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ (câu chuyện ảnh, nhật kí ảnh).

Bước 2: Xây dựng kế hoạch nghiên cứu

Sau khi đã nhận diện được vấn đề nghiên cứu như đã trình bày ở trên, cán bộ quản lí cần phải xây dựng kế hoạch thực hiện. Khi xây dựng kế hoạch nghiên cứu, cần trả lời những câu hỏi sau: Khó khăn/vấn đề cần giải quyết là gì?; Cần làm những việc gì để giải quyết khó khăn/vấn đề đó?;

- Có bao nhiêu cách để giải quyết khó khăn đó? Cách nào là khả thi nhất?; Thời gian thực hiện: Khi nào, bao lâu?; Ai sẽ là người thực hiện, người phối hợp, người hỗ trợ?.

Lưu ý: Khi xây dựng kế hoạch nghiên cứu, cán bộ quản lí cần tham khảo ý kiến của người đồng cấp hoặc cấp dưới là những người thực hiện kế hoạch sau này như: Phó hiệu trưởng, tổ trưởng, khối trưởng.

Bước 3: Thực hiện kế hoạch nghiên cứu

Sau khi đã xây dựng được kế hoạch nghiên cứu, cán bộ quản lí tổ chức thực hiện kế hoạch nhằm hiện thực hóa kế hoạch đã đề ra.

Một số lưu ý trong khi thực hiện kế hoạch nghiên cứu là:

- Linh hoạt trong quá trình thực hiện: Sau khi thực hiện các giải pháp trong một khoảng thời gian mà thấy tình trạng chưa có thay đổi (có thể ít hoặc nhiều), cần xem xét và điều chỉnh hoặc đưa ra giải pháp mới;
- Cần quan sát và ghi chép, thu thập các thông tin: Kiểm soát những can thiệp, nhất là hiệu quả của những can thiệp, những vấn đề mới nảy sinh để kịp

thời điều chỉnh khi cần thiết;

- Chú ý phối hợp các lực lượng tham gia: Khi thực hiện một kế hoạch nghiên cứu cụ thể nào đó, cần huy động được sự vào cuộc của tất cả các thành phần đã xác định trong kế hoạch, phân công, phân nhiệm rõ ràng cho từng thành viên. Điều phối các hoạt động, tạo được sự đồng thuận cao nhất.

Bước 4: Quan sát

Quan sát bao gồm thu thập và xử lí thông tin:

Thu thập thông tin

Có nhiều cách thức để thu thập thông tin trong nghiên cứu thực hành. Dưới đây là danh sách các nguồn thông tin cán bộ quản lí có thể tham khảo để lựa chọn sử dụng cho từng nội dung cụ thể:

- *Văn bản:* Kết quả kiểm tra (đầu vào, giữa kì, cuối kì); Mẫu sản phẩm của học sinh (tranh vẽ, bài tập, bài kiểm tra); Sổ theo dõi học tập; Hồ sơ học sinh; Học bạ; Kế hoạch bài giảng; Tài liệu tập huấn; Chương trình; Báo cáo đánh giá các hoạt động; Ghi chép/nhật kí giảng dạy của giáo viên.
- *Quan sát:* Phiếu quan sát; Băng video; Ảnh chụp...

- *Phỏng vấn: Đối tượng phỏng vấn là:* Học sinh; Giáo viên; Nhà quản lí; Cha mẹ học sinh; Chuyên gia; Thành viên cộng đồng...

Hình thức phỏng vấn: Phỏng vấn sâu/mở; Phỏng vấn bằng bảng hỏi đóng; Phỏng vấn nhóm...

Lưu giữ, xử lí và phân tích thông tin

Lưu giữ thông tin

Tách riêng các loại thông tin khác nhau và lưu giữ chúng theo một cách nào đó; Xếp các loại thông tin theo thứ tự thời gian; Lập danh mục các loại thông tin đã thu thập; Đối chiếu với kế hoạch thu thập thông tin, bổ sung những thông tin còn thiếu.

Xử lí và phân tích thông tin

Thông tin định lượng là thông tin có thể được lưu giữ dưới dạng các con số. Loại thông tin này được tổng hợp và trình bày dưới dạng bảng biểu để phân tích; Thông tin định tính là những thông tin thu thập dưới dạng văn bản. Đối với nghiên cứu thực hành của dự án, thông tin định tính sẽ chiếm một vị trí vô cùng quan trọng. Quá trình xử lí và phân tích bao gồm các bước: Đọc kĩ văn bản và tìm kiếm các chủ đề, tổng hợp các kết quả theo chủ đề, giải thích các kết quả.

Bước 5: Giám sát và đánh giá

- Trước khi đánh giá hành động dựa trên các thông tin thu được, cần kiểm tra lại độ tin cậy của các thông tin;

- Đối chiếu kết quả hành động với mục tiêu đã đặt ra;

- Đánh giá và giải thích kết quả.

4. Kết luận

Nghiên cứu thực hành có ý nghĩa quan trọng giúp việc thực hiện Chương trình Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ được linh hoạt và đạt hiệu quả.

Cán bộ quản lý và giáo viên tham gia chương trình này được hướng dẫn thực hiện nghiên cứu thực hành một cách cụ thể và đầy đủ.

Quy trình thực hiện nghiên cứu thực hành đối với cán bộ quản lý ở địa phương không chỉ cần thiết cho việc quản lý, chỉ đạo đối với Chương trình Giáo dục song ngữ mà còn giúp đội ngũ cán bộ quản lý giáo dục ở địa phương nâng cao năng lực quản lý giáo dục nói chung. Cán bộ quản lý có thể vận dụng quy trình này trong việc xây dựng kế hoạch giáo dục và tổ chức chỉ đạo, quản lý giáo dục trong nhà trường của mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Unicef - Bộ Giáo dục và Đào tạo (2010), *Cẩm nang nghiên cứu thực hành Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ*, Hà Nội.
2. Unicef - Bộ Giáo dục và Đào tạo (2008), *Nghiên cứu thực hành trong Chương trình Giáo dục song ngữ*, Hà Nội.

cứu thực hành trong Chương trình Giáo dục song ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ, Hà Nội.

3. Trường Cán bộ quản lý Giáo dục (1998), *Tài liệu bồi dưỡng cán bộ quản lý giáo dục và đào tạo*, Hà Nội.

SUMMARY

Action research has an important significance for the flexible and effective implementation of bilingual education programs basing on mother tongue. Management staff and teachers participated in this program were instructed through specific and comprehensive practice/research. This process is not only necessary for the management and direction of bilingual education programs but also help them improve education management competence in general. Managers can use this process to plan and organize educational direction and management in schools.

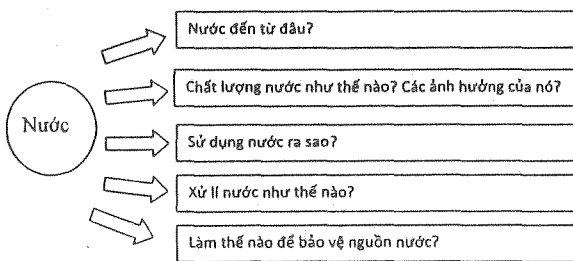
DẠY HỌC THEO TIẾP CẬN LIÊN MÔN... (Tiếp theo trang 18)

hoạt động ngoại khóa (tham quan nhà máy nước, khu xử lý nước và làm việc với các chuyên gia trong lĩnh vực xử lý nước), thực hiện các dự án. Ngoài ra, các hoạt động thực hành cũng được coi trọng: Các thí nghiệm về sự chuyển thể của nước, xây dựng các mô hình về vận chuyển nước từ nơi sản xuất đến nơi tiêu thụ, thí nghiệm về sự lọc và xử lý nước.

Các chiến lược dạy học được sử dụng trong chủ đề, nhằm dẫn HS vào hoạt động tìm tòi khám phá để trả lời cho 5 câu hỏi lớn (Xem sơ đồ 4).

Sản phẩm dự án được trình bày dưới dạng một bài báo khoa học có phân tích xung quanh chủ đề đã lựa chọn. Từ các sản phẩm của dự án cũng như các trao đổi, tranh luận giữa các HS đánh giá được trách nhiệm XH của HS, đồng thời cũng là cơ hội bồi dưỡng trách nhiệm XH cho họ.

Sơ đồ 4: Các câu hỏi thông qua dạy học chủ đề nước

Đánh giá HS dựa trên các kết quả quan sát được trong quá trình học trên lớp, quá trình tiến hành thí nghiệm, thực hiện dự án và dựa trên bài kiểm tra kết thúc chủ đề cũng như các sản phẩm của dự án.

3. Kết luận

Trách nhiệm XH được thể hiện qua nhận thức và hành động. Các hoạt động học thực hiện xung quanh chủ đề nước giúp HS đánh giá được nguồn nước, tiến

hành phân tích nguyên nhân về chất lượng nguồn nước, ô nhiễm nguồn nước, sự khan hiếm nước sạch,... Từ đó, HS có những hành động để khắc phục và ngăn chặn các vấn đề đó không tái diễn. Trong dạy học, các chủ đề gắn với nhu cầu của cộng đồng, HS thường là các chủ đề phức hợp, gắn với các vấn đề của thực tiễn, XH, nghề nghiệp có nhiều cơ hội để thực hiện dạy học theo tiếp cận liên môn, qua đó bồi dưỡng trách nhiệm XH cho HS.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. De Flandres, Charles, Louis Charbonneau, Gilles Thibert, *L'approche interdisciplinaire: une démarche pédagogique basée sur la résolution de problème*.
2. Robillard, Marcel, *Approches interdisciplinaires, Une démarche d'organisation d'un projet thématique à caractère interdisciplinaire*, Québec français, no. 95, automne 1994.
3. Đỗ Hương Trà, Nguyễn Thị Thuần, *Dạy học theo tiếp cận liên môn: những vấn đề đặt ra trong đào tạo giáo viên*, Tạp chí Giáo dục, số 4, năm 2013.
4. Wikipedia – *Bách khoa toàn thư mở*.

SUMMARY

Learners' social responsibility has become the leading concern in the educational goals of all nations. Learners' social responsibility formed and fostered through activities: to explore problems to be solved, search solutions (human rights, labor, employment, environment, ecology, corruption)... The article refers to the fostering of learners' social responsibility through teaching towards interdiscipline approach in theme of water - a closed topic to daily lives of students.